

РАЗВОД ПО ТУЖБИ

- За развод је најважнија чињеница пропасти брака, без обзира на конкретне узроке који су до њега довели.
- Број ових конкретних узрока је велики, па њихово набрајање никада не може бити коначно, нити је у досадашњој пракси дало резултате.
- Стога ПЗС не набраја узроке, већ на уопштен начин одређује због чега се развод може захтевати тужбом једног супружника – “озбиљан и трајан поремећај брачних односа или објективна немогућност остваривања заједнице живота супружника”.

- Није довољан било какав поремећај брачних односа, већ само онај који је озбиљан и трајан.
- На озбиљност поремећаја морају указивати одређене чињенице из понашања супружника. Мањи неспоразуми који су готово уобичајени и свакодневни не указују на озбиљност поремећаја.
- Трајност поремећаја указује на бесперспективност заједнице и дубину поремећаја.

- Објективна немогућност остваривања заједнице живота супружника није посебан узрок за развод, као што би се то из стилизације текста евентуално могло закључити.
- Оваква формулација је дата само због свеобухватности јер је очигледно да израз „озбиљан и трајан поремећај брачних односа“ не покрива све могуће ситуације када се у браку објективно не може остваривати заједница живота.
- У неким ситуацијама заједница живота се не може остваривати из разлога који немају везе са понашањем супружника.
- Разлози објективне природе, као што је несталост једног супружника или неспособност за расуђивање, указују да се заједница живота, као садржина и циљ брака, не може остваривати.

- Задатак суда је да на основу утврђених чињеница и изведених доказа установи постојање **последица** које се по Закону траже.
- Утврђивање последице која се по нашем праву тражи захтева од стране суда опсежну анализу, која подразумева улажење у интимну сферу супружника.
- Очигледно је да се суд мора дотаћи и питања узрока који су довели до последице која се по закону тражи.
- Без обзира на то што је последица чије се утврђење тражи, објективне природе, у крајњем случају закључак о том да ли је један брак озбиљно и трајно поремећен је субјективан.
- Судија, ма какав стручњак био, слободно ценећи доказе о постојању правне последице, и у недостатку прецизнијих законских критеријума ипак пресуђује субјективно.

- Када се докаже да су брачни односи озбиљно и трајно поремећени, односно да се објективно не може остваривати заједница живота, за развод је довољан захтев само једне стране, без обзира на противљење друге стране.
- Оваква концепција бракоразводног узрока, дакле без икаквих ограничења, реткост је у упоредном праву.
- Готово у свим правним системима развод је ограничен могућношћу истицања одређених приговора туженог, који на краћи или дужи рок ограничавају могућност развода.

СПОРАЗУМНИ РАЗВОД БРАКА

- Споразумни развод брака постоји онда када оба супружника желе и траже развод.
- Он данас ретко где постоји у свом чистом, консенсуалном облику, тј. без икаквих ограничења.
- Углавном је спутан низом ограничења, било материјалне, било процесне природе.
- Суд је дужан да контролише постојање услова које закон тражи (у погледу година трајања брака, споразума о деци итд).
- Супружници нису дужни да наведу узроке за развод брака, нити их суд може истраживати.

- Споразумни развод брака пружа могућност супружницима да сами одлуче о судбини брака, уз истовремену контролу од стране друштва усмерену на то да се, пре свега, осигурају интереси деце.
- Ова друштвена контрола остварује се кроз обавезу супружника да постигну писмени споразум о разводу брака.
- Овај споразум се мора састојати из два споразума:
 - 1) писмени споразум о вршењу родитељског права и
 - 2) писмени споразум о деоби заједничке имовине.
- Ако су закључили овај споразум, супружници имају право на развод – суд нема овлашћење да испитује разлоге за развод брака нити може да одбије да разведе брак.

- Ако у браку нема заједничке малолетне деце, нити су супружници стекли заједничку имовину, споразумни развод је фактички крајње једноставан.
- Довољно је да поднесу предлог за споразумни развод брака и суд ће бити дужан да донесе пресуду о разводу.

Писмени споразум о вршењу родитељског права

- Споразум не мора бити оверен, нити може представљати извршну исправу.
- Споразум може бити састављен у виду посебног писмена и придодат предлогу за споразумни развод брака, а може представљати и део самог предлога.
- У случају да споразум о деци не буде поднет, суд ће наложити се супружницима да га поднесу у предвиђеном року.
- Уколико супружници не поступе на овај начин ни у накнадно остављеном року, сматраће се да је предлог за споразумни развод повучен.

- Споразум о вршењу родитељског права односи се само на заједничку малолетну децу супружника, као и на децу коју су они заједнички усвојили (не односи се на децу једног супружника рођену у заједници са неким другим лицем).
- Споразум може бити споразум о заједничком вршењу и о самосталном вршењу родитељског права.
- Ако су постигли споразум о заједничком вршењу родитељског права његов саставни део је и споразум о томе шта ће се сматрати пребивалиштем детета.

- То што су родитељи постигли споразум о вршењу родитељског права не значи и да ће га суд неизоставно прихватити.
- Суд је овлашћен да тај споразум испитује, тј. да испита његову усаглашеност са најбољим интересима деце.
- У том циљу, сходно истражном начелу које се примењује у поступцима који су тичу породичних односа, суд може утврђивати и чињенице које нису међу странкама спорне, а може истраживати и чињенице које ни једна странка није изнела.
- Ако суд нађе да је споразум о вршењу родитељског права у најбољем интересу детета он ће га унети у изрек пресуде.

- Ако споразум није у најбољем интересу детета, суд је овлашћен да другачије уреди питање вршења родитељског права (може одлучити да један родитељ врши родитељско право самостално ако сматра да споразум о заједничком вршењу који су супружници постигли није у најбољем интересу детета).
- Суд не може да донесе одлуку о заједничком и споразумном вршењу родитељског права уколико то супружници нису предложили. Такав предлог може потећи једино од супружника, а суд је овлашћен да га прихвати или не прихвати.
- Измене споразума суд може извршити и против воље супружника.
- Супружнику који је незадовољан одлуком суда о вршењу родитељског права не остаје ништа друго до да је оспорава жалбом.

Споразум о деоби заједничке ИМОВИНЕ

- Мора бити постигнут у писменој форми.
- Предмет овог споразума је сва покретна и непокретна имовина коју су супружници стекли радом током трајања заједнице живота у браку, под условом да брачним уговором нису искључили режим заједничке имовине.
- Суд није овлашћен да преиспитује споразум о деоби заједничке имовине који су поднели супружници.
- Споразум који задовољава формалне законске критеријуме биће унет од стране суда у изрек пресуде којом се брак разводи на основу споразума.

БРАЧНЕ ПАРНИЦЕ

- У брачним парницама се одлучује о судбини брака поводом различитих захтева који се подносе.
- У нашем праву постоје три врсте брачних парница:
 - парница за развод брака,
 - парница за поништај брака и
 - парница за утврђење постојања или непостојања брака.
- У једном случају, међутим, брачној парници не претходи спор и тада се брачна парница покреће предлогом за споразумни развод брака.
- У осталим случајевима брачне парнице покрећу се тужбом.

- Специфичност поступка у брачних парница је у императивности норми којима су регулисани односи који чине њихов предмет заштите.
- Зато су и његова начела специфична.

Начела брачних парница

- **1. Начело посебне заштите неких лица у поступку** – суд је дужан да током целог поступка нарочито пази и штити интересе одређених лица, и онда када она ту заштиту не траже. То су малолетници и лица која због било којих разлога нису способна да се брину о својим правима и интересима.
- **2. Начело искључења јавности** – у брачним парницама, по сили закона, искључена је јавност. Ово правило важи за све фазе поступка. Присуство јавности могло би спутавати супружнике да слободно износе чињенице из свог брачног живота. Подаци из судских списа спадају у службену тајну и њу су дужни да чувају сви учесници у поступку.

- **3. Истражно начело** – у брачним парницама суд може истраживати чињенице на којима странка заснива свој захтев и кад те чињенице нису међу странкама спорне, као и чињенице на које се странке не позивају.
- **4. Начело ограниченог располагања предметом парнице** – суд не може донети пресуду због пропуштања нити пресуду на основу признања или одрицања. Поред тога, странке не могу брачну парницу окончати поравнањем нити се одрећи тужбеног захтева.

НАДЛЕЖНОСТ И ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА

- Покретање поступка у брачним парницама искључиво је везано за личност супружника. Но, ово не значи да поступак не може бити покренут преко пуномоћника. Пуномоћје мора бити специјално, оверено и издато само ради заступања у брачној парници.
- Када је у питању поступак за развод брака на основу споразума о разводу брака, оба супружника не може заступати исти пуномоћник.
- У случају да је један супружник пословно неспособан, без обзира да ли је формално лишен пословне способности или није, тужбу ће поднети његов старатељ, са одобрењем органа старатељства.
- Ако супружник није формално лишен пословне способности, а постоје разлози за то, тужбу ће за њега поднети тзв. привремени старатељ.

- Да би се супружници могли развести споразумно обоје морају бити пословно способни. Ако је један од њих пословно неспособан, онда се бракоразводни поступак може покренути само тужбом. Ово је логична последица чињенице да споразумни развод значи саглашавање двеју равноправних воља, што у овом случају очигледно не стоји.
- Смрт једног супружника у току поступка проузрокује обуставу поступка јер је брак престао смрћу.
- Међутим, наследници супружника имају право да наставе поступак ради утврђивања да је постојао основ за развод, односно основ за поништење брака.

Месна надлежност

- Питање **месне надлежности** за брачне парнице уређено је ЗПП.
- Месно је надлежан суд на чијем подручју тужени има пребивалиште или боравиште (општа месна надлежност), односно суд на чијем су подручју супружници имали последње заједничко пребивалиште (боравиште).
- Ако је за брачне парнице домаћи суд надлежан зато што су супружници имали последње заједничко пребивалиште у РС, односно зато што тужилац има пребивалиште у РС, месно надлежан је суд на чијем су подручју супружници имали последње заједничко пребивалиште, односно на чијем подручју тужилац има пребивалиште.
- Како у поступку покренутом предлогом за споразумни развод нема спора, па према томе ни тужиоца ни туженог, биће надлежан суд по месту пребивалишта или боравишта било ког предлагача.

Стварна надлежност

- Стварна надлежност је уређена посебним законом.
- Према ранијем решењу за суђење у овим парницама у Србији су били надлежни окружни судови.
- Међутим, према Закону о судовима, општински судови су надлежни и за спорове о постојању или непостојању брака, о поништењу и о разводу брака.

Функционална надлежност

- У брачним парницама **функционално је надлежно** судско веће састављено од једног судије и двојице судија поротника.
- У ПЗС је предвиђено да судије које суде у поступцима у вези породичних односа морају поседовати посебна знања из области права детета. И судије поротници морају бити лица изабрана из редова стручних лица која имају искуства у раду са децом и младима.
- У другом степену одлучује окружни суд, док је за одлучивање по ванредним правним лековима надлежан Врховни суд републике.

Покретање поступка

- Поступак у брачним парницама када постоји спор покреће се тужбом.
- Када међу странкама не постоји спор, односно када су оне постигле споразум о разводу, поступак се не покреће тужбом, већ предлогом за споразумни развод брака.
- Поступак у брачном спору се покреће тужбом за развод брака, тужбом за поништење брака и тужбом за утврђење постојања, односно непостојања брака.
- Тужба за утврђење постојања брака подиже се када се постојање брака не може доказати на уобичајен начин – изводом из књиге венчаних.
- Тужба се може повући до закључења главне расправе и без пристанка туженог. Након тога, престанак туженог је потребан.

- **Покретање поступка за развод предлогом за споразумни развод брака** – супружници нису дужни навести чињенице и разлоге поремећаја брачних односа – претпоставља се да је брак пропао.
- Међу супружницима не постоји спор – оба супружника траже и желе развод што потврђују својим споразумом о разводу.
- Споразумни предлог морају потписати оба супружника.
- Предлог за споразумни развод супружници могу, што је сасвим нормално, споразумно и повући. Исто то може учинити и само један супружник. Ова могућност постоји до правноснажног окончања поступка.

ПОСТУПАК ПОСРЕДОВАЊА У БРАЧНОМ СПОРУ

- Поступак посредовања је алтернативни начин решавања брачног спора.
- Досадашња искуства су показала да само учешће правника и суда, као и стручњака органа старатељства, у решавању породичних конфликта не даје добре резултате због њихове неадаптираности на овакве спорове, будући да су оптерећени традиционалном процедуром.
- Породично посредовање има за циљ да стимулише комуникацију и смањи конфликт супружника на најмању меру. У овом поступку странке треба саме да уреде своје међусобне односе уз помоћ непристрасног посредника (медијатора) који нема овлашћење да намеће било какву одлуку.

- Породично посредовање је једна оригинална процедура у коју се странке укључују слободно и која се заснива на узајамном поверењу.
- Крајњи циљ је постизање споразума којим се уређују значајна питања везана за престанак брака и задржавање добрих односа детета са оцем и мајком, као и осталим члановима породице, чиме се омогућава што боље прилагођавање детета на одвојен живот родитеља.
- У нашем праву, поступак посредовања обухвата поступак за покушај мирења и поступак за покушај споразумног решења спора
- Нема посредовања код споразумног развода јер нема ни спора, нити ако је тужбу за поништење брака подигло треће лице.

- Поред овога, у Закону су наведени случајеви када се неће спроводити посредовање и у брачном спору који је покренут тужбом једног супружника:
 - 1) ако један од супружника не пристане на посредовање;
 - 2) ако је један од супружника неспособан за расуђивање;
 - 3) ако је боравиште једног од супружника непознато;
 - 4) ако један или оба супружника живе у иностранству.
- Посредовање се заснива на принципу добровољности. Успех посредовања зависи од воље супружника.
- Ако један или оба супружника не пристану на посредовање, или ако посредовање не би фактички имало сврхе (воља једног од њих није правно релевантна или ако није у прилици да своју вољу изјави), посредовање се неће спровести.

Надлежност за посредовање

- За посредовање је по правилу надлежан суд. Међутим, посредовање може бити поверено и надлежном органу старатељства, брачном или породичном саветовалишту, односно другој установи надлежној за посредовање у породичним односима.
- Ако се посредовање спроводи пред судом, надлежан ће бити судија појединац. Овај судија не може учествовати у доношењу одлуке у некој каснијој фази поступка, осим ако је посредовање успело.

- По пријему тужбе за поништење или развод брака он заказује рочиште за посредовање. Ако на ово рочиште не дођу оба супружника посредовање се неће спровести. У овом случају брачни спор ће бити решен у парничном поступку.
- Ако на заказано рочиште дођу оба супружника, поступак посредовања се може спровести. Судија који руководи посредовањем је дужан да препоручи супружницима да се подвргну психо-социјалном саветовању. Само ако супружници пристану на ово, цео поступак посредовања се поверава органу старатељства, брачном или породичном саветовалишту, односно установи која је специјализована за посредовање у породичним односима. Поверавање се у овом случају врши на тај начин што им суд доставља тужбу за поништење или развод брака.

Фазе посредовања

- Поступак посредовања се одвија у две фазе. Прва фаза поступка посредовања, без обзира ко га спроводи, назива се поступак за покушај мирења (**мирење**). Мирење се спроводи само у брачном спору који је покренут тужбом за развод брака. Сврха мирења је разрешење поремећених односа супружника без конфликта и без развода брака.
- Друга фаза се назива поступак за покушај споразумног окончања спора (**нагодба**). Нагодба се спроводи и у брачном спору за поништење брака који је покренут тужбом једног супружника. Сврха нагодбе је да се поремећени однос супружника разреши без конфликта након поништења или развода брака.

ПОСТУПАК МИРЕЊА СУПРУЖНИКА У СПОРУ ЗА РАЗВОД БРАКА

- Према бившем ЗБПО мирeње је било фаза бракоразводне парнице, без обзира да ли је била покренута тужбом или предлогом за споразумни развод брака.
- Према садашњем Закону мирeње се спроводи само у брачном спору који је покренут тужбом за развод брака, без обзира да ли супружници имају заједничку малолетну децу.
- Мирeње се спроводи, пред судом или другом установом, на самом почетку бракоразводне парнице када супружници нису још заузели чврсте позиције у погледу жеље за разводом.
- Ако се мирeње одвија пред судом увек се заказује посебно рочиште за мирeње, на које се позивају оба супружника. Супружнике не могу заступати пуномоћници, нити они могу присуствовати мирeњу. Мирeње се увек одвија пред судијом појединцем. Судија који спроводи мирeње ће настојати кроз разговор са супружницима, предочавајући им све последице акта који предузимају, да осујети развод брака. Његов напор треба да буде усмерен на оне парове између којих брачни односи нису још увек озбиљно и трајно поремећени.
- Поступак мирeња није у Породичном закону ближе дефинисан.

- Ако се супружници помире, прихвата се фикција да је тужба за развод брака повучена. О овоме ће судија, или друга установа, ако она спроводи мирeње, саставити записник који садржи изјаве супружника о томе да су се помирили.
- У случају недоласка једног или оба супружника на мирeње сматраће се да оно није успело. Изузетно, суд или установа којој је поверен поступак посредовања могу, ако процене да има изгледа да дође до измирења, наставити са мирeњем.
- Ако не дође до помирења суд ће о томе саставити записник који садржи изјаве супружника о томе да мирeње није успело. Ако је посредовање поверено установи, она ће записник о резултатима мирeња доставити суду којем је поднета тужба за развод брака.

- Поступак мирења пред судом или установом се мора окончати у року од два месеца од дана достављања тужбе суду, односно установи.
- У сваком случају, ако установа којој је поверено посредовање не обавести суд о резултатима мирења у року од три месеца од дана када јој је достављена тужба за развод брака, мирење ће спровести суд.
- У овом случају, рочиште за мирење од стране суда се мора заказати у што краћем року, односно у року од 15 дана од дана истека наведеног рока од три месеца.

ПОСТУПАК НАГОДБЕ У БРАЧНОМ СПОРУ

- Нагодба се спроводи у брачном спору који је покренут тужбом за поништење брака, односно тужбом за развод брака када мирење супружника није успело.
- Нагодба се неће спроводити у оним случајевима када се иначе не спроводи посредовање.
- Нагодба је потпуно нови поступак уведен ПЗС.
- Сврха нагодбе јесте да се поремећени односи супружника разреше без конфликта након поништења или развода брака.
- Према томе, у овом случају подразумева се да су односи између супружника који се разводе поремећени и то више није предмет спора.
- Циљеви нагодбе су, пре свега, да се пружи помоћ странкама (супружницима) око уређења практичних питања по престанку брака (вршење родитељских права и деоба заједничке имовине), а да се при томе на најбољи могући начин заштите интереси деце.

- У спору за развод брака нагодба се спроводи пред оним органом који је безуспешно покушао мирење супружника.
- У спору за поништење брака, поступак посредовања се фактички своди на нагодбу. И у овом случају, као и код развода, надлежан орган биће суд или установа ако на то пристану супружници чији се брак поништава.
- На нагодбу се позивају оба супружника и њихови пуномоћници. Пред судом или установом, а уз помоћ пуномоћника, супружници треба да се нагоде око два важна питања:
 - 1. о вршењу родитељског права и
 - 2. о деоби заједничке имовине.
- О резултатима нагодбе суд, односно установа којој је поверен поступак посредовања, саставља записник који садржи споразум супружника о вршењу родитељског права и о деоби заједничке имовине, односно изјаве супружника да нагодба није успела.

- **Ако супружници постигну оба споразума** – (о вршењу родитељског права и о деоби заједничке имовине), сматраће се да је нагодба успела. Наведени споразуми биће унети у записник о нагодби који се доставља суду који доноси пресуду о разводу или поништењу брака.
- Споразум о деоби заједничке имовине, онакав какав је постигнут у поступку нагодбе, суд ће унети у изреку пресуде којом се брак разводи, односно поништава.
- Када је у питању споразум о вршењу родитељског права, само ако процени да је овај споразум у најбољем интересу деце суд ће унети у изрек пресуде о разводу или поништењу брака.
- Ако суд сматра да овај споразум није у најбољем интересу деце, питање вршења родитељског права мора решити сам.

- **Ако супружници постигну само један од ових споразума**, сматраће се да је нагодба делимично успела.
- Ако је постигнут споразум о вршењу родитељског права записник о томе се доставља парничном суду.
- Суд не отвара питање утврђивања поремећаја брачних односа, јер се то подразумева, већ само решава да ли је споразум о деци у њиховом најбољем интересу.
- Ако је нагодба делимично успела само у погледу деобе заједничке имовине споразум о томе се уноси директно у изреку пресуде.
- Ако о деоби заједничке имовине није постигнут споразум у поступку нагодбе, парнични суд о овом питању неће решавати у истом поступку, већ ће се о овоме одлучивати у посебној парници на захтев заинтересоване стране.

- **Неуспела нагодба** – У случају да један или оба супружника, уредно позвана, не дођу на нагодбу сматраће се да нагодба није успела, с тим што суд или установа којој је поверен поступак посредовања може наставити са нагодбом ако процени да има изгледа за постизање нагодбе.
- Нагодба није успела и у случају ако супружници учествују у поступку нагодбе али не постигну ни један од два могућа споразума. У овом случају у записник о нагодби уносе се изјаве супружника о томе да нагодба није успела. Ако је нагодба вршена пред установом, она ће записник о неуспелој нагодби доставити суду који треба да настави са поступком по тужби за развод односно за поништење брака.

- Поступак нагодбе, пред судом или установом, може трајати најдуже два месеца. У случају да је у питању поступак нагодбе у спору за развод брака, овај рок се рачуна од дана када је окончано мирење, а ако је у питању спор за поништење, рок се рачуна од дана када је суду, односно установи, достављена тужба за поништење брака.
- Може се десити да установа којој је поверен поступак посредовања не обавести суд о резултатима нагодбе. У том случају, ако је прошло три месеца од дана окончања поступка мирења, односно од дана достављања тужбе за поништење брака, нагодбу ће спровести суд. Само у овом случају биће различити органи који врше мирење и који спроводе нагодбу. У овом случају суд ће заказати рочиште за нагодбу у року од 15 дана од дана истека рока за нагодбу пред установом којој је био поверен поступак посредовања.

- **Поступак пред судом после спроведеног поступка нагодбе**
– Садржина поступка пред парничним судом који треба да донесе пресуду у брачном спору зависиће од резултата нагодбе. Ако је у поступку нагодбе постигнут споразум о деци, суд ипак мора да процени да ли је он у складу са најбољим интересом детета.
- Постигнути споразум о деоби заједничке имовине суд ће само унети у изреку пресуде.
- У случају да нагодба није успела суд мора у истом парничном поступку решити, по службеној дужности, питање вршења родитељског права.
- Процена најбољег интереса деце може изискивати утврђивање чињеница и околности везаних за понашање супружника у браку.
- После спроведеног парничног поступка суд ће донети пресуду о разводу, односно поништењу брака.

ПРЕСУДЕ У БРАЧНИМ ПАРНИЦАМА

- Постоје две врсте пресуда којима се решава судбина брака: 1) пресуда о разводу брака на основу споразума о разводу и 2) пресуда у брачном спору.
- **Пресуда о разводу брака на основу споразума о разводу** – суд само констатује да је брак разведен сагласном вољом супружника. У ову пресуду се уноси споразум о разводу који су супружници већ постигли.
- Поред одлуке о разводу брака по споразуму, у изрек пресуде се уносе споразум о вршењу родитељског права, ако је суд проценио да је тај споразум у најбољем интересу детета, и споразум о деоби заједничке имовине на основу споразума о разводу

- **Пресуда у брачном спору** – Уколико до правноснажности пресуде, којом се брак разводи, односно поништава, од тужбе не одустане тужилац са пристанком туженог, брак коначно престаје.
- Поред одлуке о разводу, односно поништењу, пресуда обавезно садржи још неке одлуке. Пре свега, суд ће по службеној дужности да одлучи о вршењу родитељског права. Та одлука може бити о заједничком или самосталном вршењу родитељског права.
- Суд може одлучити и о неким другим питањима. Пре свега, може одлучити о потпуном или делимичном лишењу родитељског права.
- У овој пресуди суд може одредити и једну или више мера заштите од насиља у породици.

Правни лекови против пресуде

- **1. Жалба** – Незадовољна странка има право жалбе у року од 15 дана по достављању пресуде.
- Жалба се као редован правни лек може уложити из истих разлога из којих се то може учинити и у парничном поступку: због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.
- Изузетно, пресуда о разводу брака на основу споразума о разводу може се нападати само због битне повреде одредаба парничног поступка или због тога што је споразум о разводу закључен под утицајем принуде или у заблуди.
- Ово правило не важи за онај део пресуде којим се одлучује о вршењу родитељског права. Ова одлука може бити предмет преиспитивања по жалби из истих разлога као и пресуда донета у брачном спору по тужби.
- Улагање жалбе на пресуду о разводу брака на основу споразума о разводу из разлога заблуде и принуде има фактички дејство једностраног повлачења предлога за споразумни развод брака. Самим тим што један супружник тврди да је био у заблуди, или је био принуђен, истиче да није ни било правог споразума, да није било сагласности воља.

Ванредни правни лекови

- У брачним парницама предвиђена су посебна правила за изјављивање, различита од оних предвиђених за општи парнични поступак.
- Правноснажна пресуда у брачном спору не може се побијати ванредним правним лековима у делу који се односи на изрек о разводу или поништењу (од момента правноснажности пресуде оба бивша супружника могу склопити нови брак, чије се пуноважност не може доводити у питање).
- Што се тиче осталих одлука у пресуди којом се брак разводи, односно поништава (о издржавању, поверавању деце, лишењу родитељског права, итд.), оне могу бити нападане ванредним правним средством (ревизија, захтев за заштиту законитости итд).

ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕСТАНКА БРАКА СМРТЋУ

- Негативне правне последице сведене су на најмању меру.
- **Последице личне природе** – Већина права и обавеза личне природе престаје (обавеза помагања и поштовања, итд).
- Неке од последица које је брак произвео на лични статус супружника остају (презиме). Уколико је преживели супружник приликом закључења брака променио презиме, он може или да то презиме задржи или у року од два месеца по престанку брака узме презиме које је раније имао.
- Поред овога, престанком брака не престаје тазбинско сродство.
- Најзначајнија последица престанка брака личне природе је могућност преживелог супружника да закључи нови брак. У нашем праву није предвиђен послебрачни рок чекања (*tempus lugendi*).

- **Последице престанка имовинске природе**
- (1) **Деоба заједничке имовине** – Смрћу супружника обавезно долази до деобе заједничке имовине, уколико њено стицање супружници нису уговором искључили. Она се дели на једнаке делове. На делу заједничке имовине који по деоби припадне умрлом супружнику преживели супружник има наследна права, заједно са другим наследницима.
- (2) **Наслеђивање** – Преживели супружник је наследник првог наследног реда заједно са потомцима оставиоца. Постоје само неки изузеци у нашем праву када преживели супружник, ипак, неће бити наследник.
 - ако је оставилац за живота поднео тужбу за развод или поништење брака па у току поступка умре. Тада суд решењем утврђује да се поступак обуставља. Брак је престао смрћу, али наступају правне последице развода односно поништења брака ако се на предлог других наследника утврди да је тужба за развод, односно поништење брака, била основана.
 - ако је брак са оставиоцем поништен после оставиочеве смрти, а из разлога који су супружнику били познати у тренутку закључења брака.
 - када је заједница живота са оставиоцем била трајно престала његовом кривицом или у споразуму са оставиоцем.

ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕСТАНКА БРАКА РАЗВОДОМ И ПОНИШТЕЊЕМ

- **Последице личне природе**
- Престанком брака разводом или поништењем престаје заједница живота и сва права и дужности које она намеће.
- Најзначајнија последица престанка брака за живота супружника јесте право бивших супружника да могу поново склопити нови брак и у овом погледу наше право не познаје никакве изузетке.
- Уколико је један од супружника променио презиме закључењем брака, по његовом престанку разводом, односно поништењем, може га задржати или у року од два месеца по престанку брака захтевати узимање ранијег презимена.

- **Последице имовинске природе** –
- (1) **Деоба заједничке имовине** – Престанком брака обавезно долази до поделе заједничке имовине супружника коју су они стекли током брака (пуноважног или непуноважног) у заједници живота, под условом да овај имовински режим нису искључили брачним уговором.
- (2) **Повраћај поклона** – Овде су у питању само поклони које супружници чине један другом из посебне имовине. Поклони учињени из заједничке имовине улазе у заједничку имовину и деле њену судбину.
- (3) **Издржавање необезбеђеног супружника** – Обавеза издржавања која постоји између супружника у браку може под одређеним условима бити продужена и по његовом раскиду.

- (4) **Право на стан** – Ако се заједнички стан користи по основу закупа, по престанку брака ванпарнични суд ће, ако о овом не могу супружници да постигну договор, одредити ко ће од њих наставити да користи стан у својству закупца.
- Ако је друштвени стан откупљен, од момента откупа стан је постао саставни део заједничке имовине супружника, па ће у склопу њене поделе бити решено и питање стана.
- (5) **Законско и тестаментално наслеђивање** – Правило је да у случају престанка брака разводом или поништењем, престаје и законско наслеђивање између супружника. Што се тиче тестаменталног наслеђивања, ту треба разликовати две ситуације: да ли је тестамент састављен за време брака који је касније престао поништењем или разводом, или по престанку брака. У првом случају, разводом односно поништењем брака опозивају се тестаменталне одредбе завештаоца сачињене за време трајања брака у корист лица са којим је брак престао. У другом случају, ако је тестамент састављен по престанку брака, он је пуноважан.

- **Последице развода (поништења) брака на децу –** То што супружници (родитељи) више не живе заједно не значи да родитељско право не могу и даље у потпуности вршити споразумно и заједнички. О томе они могу постићи споразум, који мора бити у најбољем интересу детета. Поред овога, родитељско право се може вршити самостално од стране једног родитеља.
- О овим питањима суд који изриче престанак брака мора одлучити *ex offio* у одлуци којом се решава судбина брак. При овоме мора водити рачуна, пре свега, о најбољим интересима заједничке малолетне деце.